

Zbiór Orzeczeń

OPINIA TRYBUNAŁU (wielka izba) 3/15
z dnia 14 lutego 2017 r.

Opinia wydana na podstawie art. 218 ust. 11 TFUE — Traktat z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku — Artykuł 3 TFUE — Wyłączna kompetencja zewnętrzna Unii Europejskiej — Artykuł 207 TFUE — Wspólna polityka handlowa — Aspekty handlowe własności intelektualnej — Umowa międzynarodowa mogąca naruszyć wspólne zasady lub zmienić ich zakres — Dyrektywa 2001/29/WE — Artykuł 5 ust. 3 lit. b) i ust. 4 — Wyjątki i ograniczenia na rzecz osób niepełnosprawnych

W postępowaniu w sprawie wydania opinii 3/15

mającym za przedmiot wnioszek o wydanie opinii na podstawie art. 218 ust. 11 TFUE, złożony w dniu 11 sierpnia 2015 r. przez Komisję Europejską,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, A. Tizzano, wiceprezes, M. Ilešič, L. Bay Larsen (sprawozdawca), T. von Danwitz i A. Prechal, prezesi izb, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas, C.G. Fernlund, C. Vajda i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 7 czerwca 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Komisji Europejskiej przez B. Hartmanna, F. Castillę de la Torre oraz J. Samnaddę, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez O. Švába, M. Smolka, E. Ruffera oraz J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Segoina, F.X. Bréchota, D. Colas'a oraz G. de Bergues'a, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez S. Fiorentina, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu litewskiego przez D. Kriauciūnasa oraz R. Dzikoviča, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu węgierskiego przez M. Fehéra, G. Koósa oraz M. Bórę, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu rumuńskiego przez R. Radu, A. Voicu, R. Mangu oraz E. Gane, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu fińskiego przez J. Heliskoskiego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez M. Holta oraz V. Kaye, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez R. Palmera, barrister,
- w imieniu Parlamentu Europejskiego przez A. Neergaarda, D. Warina oraz A. Auerspergera Matića, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Rady Unii Europejskiej przez F. Florinda Gijóna oraz M. Balte, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 8 września 2016 r.,

wydaje następującą

OpinięWniosek o wydanie opinii przedłożony Trybunałowi przez Komisję Europejską ma następujące brzmienie:

„Czy Unia Europejska posiada wyłączne kompetencje do zawarcia Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku?”.

Ramy prawne

Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych

2. Artykuł 30 ust. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, zatwierdzonej w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. (Dz.U. 2010, L 23, s. 35, zwanej dalej „konwencją ONZ”) stanowi:

„1. Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do udziału, na zasadzie równości z innymi osobami, w życiu kulturalnym i podejmą wszelkie odpowiednie środki w celu zapewnienia, że osoby niepełnosprawne:

- a) będą miały dostęp do materiałów w dziedzinie kultury w dostępnych dla nich formach;

[...]”.

Dyrektywa 2001/29

3. Motywy 1, 4, 6, 7, 9, 21 i 31 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 17, t. 1, s. 230) stanowią:

„(1) Traktat przewiduje ustanowienie rynku wewnętrznego i instytucji systemu zapewniającego niezakłóconą konkurencję na rynku wewnętrznym. Do realizacji tych celów przyczynia się harmonizacja ustawodawstw państw członkowskich w zakresie praw autorskich i pokrewnych.

[...]

- (4) Zharmonizowane ramy prawne w zakresie praw autorskich i pokrewnych, poprawiając pewność prawną, a zarazem zapewniając wysoki poziom ochrony własności intelektualnej, sprzyjają poważnym inwestycjom w twórcze i nowatorskie działania [...].

[...]

- (6) Bez harmonizacji na szczeblu Wspólnoty procesy legislacyjne na poziomie krajowym, już zapoczątkowane przez wiele państw członkowskich, aby sprostać wyzwaniom technologicznym, mogłyby pociągnąć za sobą powstanie istotnych różnic w dziedzinie ochrony, a w związku z tym stworzyć ograniczenia dla swobodnego przepływu usług i towarów zawierających elementy objęte własnością intelektualną lub opierających się na takich elementach, co spowodowałoby ponowny podział rynku wewnętrznego i niespójności natury legislacyjnej. [...]

- (7) Dlatego istniejące ramy prawa wspólnotowego odnoszące się do ochrony praw autorskich i pokrewnych powinny zostać dostosowane i uzupełnione w takim stopniu, jaki jest konieczny dla prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego. W tym celu należy dostosować przepisy krajowe w zakresie praw autorskich i pokrewnych, które są zróżnicowane w poszczególnych państwach członkowskich lub powodują niepewność prawną utrudniającą sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego i prawidłowy rozwój społeczeństwa informacyjnego w Europie oraz należy unikać niezgodnych reakcji krajowych na rozwój technologiczny, natomiast nie należy usuwać lub zapobiegać powstawaniu różnic, które nie naruszają funkcjonowania rynku wewnętrznego.

[...]

- (9) Wszelka harmonizacja praw autorskich i pokrewnych opiera się na wysokim poziomie ochrony, odkąd [ponieważ] prawa te mają zasadnicze znaczenie dla twórczości intelektualnej. [...]

[...]

- (21) Niniejsza dyrektywa powinna określić zakres czynności objętych prawem do zwielokrotnienia [powielenia] utworu, w odniesieniu do różnych beneficjentów. Należy to określić zgodnie z *acquis communautaire*. W celu zapewnienia bezpieczeństwa prawnego w obrębie rynku wewnętrznego w sposób szeroki należy określić definicje tych czynności.

[...]

- (31) Należy zabezpieczyć właściwą równowagę praw i interesów między różnymi kategoriami podmiotów praw autorskich, jak również między nimi a użytkownikami przedmiotów objętych ochroną [...]. [...] Istniejące różnice w wyjątkach i ograniczeniach wobec niektórych zastrzeżonych czynności mają bezpośredni negatywny wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego w dziedzinie praw autorskich i pokrewnych. [...] Dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego wyjątki te i ograniczenia należy określić w bardziej jednolity sposób. Stopień harmonizacji tych wyjątków powinien być oparty na ich wpływie na prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego”.

4. Na podstawie art. 2 tej dyrektywy państwa członkowskie przewidują dla autorów wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniań bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego powielania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiegokolwiek formie, w całości lub częściowo.

5. Artykuł 3 ust. 1 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie powinny zapewnić autorom wyłączne prawo do zezwalania – lub zabraniającego – na jakiegokolwiek publiczne udostępnianie ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, włączając podawanie do publicznej wiadomości ich utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie”.

6. Zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy:

„Państwa członkowskie powinny przewidzieć dla autorów wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniającego jakiegokolwiek formy publicznego rozpowszechniania oryginału swoich utworów lub ich kopii w drodze sprzedaży lub w inny sposób”.

7. Zgodnie z art. 5 ust. 3–5 dyrektywy 2001/29:

„3. Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do praw określonych w art. 2 i 3 w następujących przypadkach:

[...]

b) korzystania dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli korzystanie odnosi się bezpośrednio do upośledzenia i nie ma handlowego charakteru, w rozmiarze, który wynika z tego upośledzenia;

[...]

4. Jeżeli państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątek lub ograniczenie w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania zgodnie z ust. 2 lub 3, mogą one również dopuścić wyjątek lub ograniczenie w odniesieniu do prawa rozpowszechniania określonego w art. 4, o ile ten wyjątek jest uzasadniony celem zezwolenia do zwielokrotniania [na zwielokrotnianie].

5. Wyjątki i ograniczenia przewidziane w ust. 1, 2, 3 i 4 powinny być stosowane tylko w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania dzieła [utworu] lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich”.

Kontekst wniosku o wydanie opinii

Traktat z Marrakeszu

8. Stosownie do preambuły Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku (zwanego dalej „traktatem z Marrakeszu”):

„Umawiające się Strony,

[(1)] przywołując zasady niedyskryminacji, równych szans, dostępności oraz pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu społecznym i integracji społecznej proklamowane w Powszechnej deklaracji praw człowieka i w [konwencji ONZ],

[(2)] świadome wyzwań stojących na przeszkodzie pełnemu rozwojowi osób niewidomych, słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającyymi zapoznanie się z drukiem, które ograniczają ich wolność wyrażania opinii, w tym swobodę poszukiwania,

otrzymywania i przekazywania wszelkiego rodzaju informacji i idei na równych zasadach z innymi, co obejmuje wszelkie wybrane przez siebie formy porozumiewania się, korzystanie z prawa do edukacji i możliwość prowadzenia badań,

- [(3)] podkreślając wagę ochrony praw autorskich jako zachęty i nagrody dla twórców utworów literackich i artystycznych oraz środka zwiększającego możliwości wszystkich ludzi, w tym osób niewidomych, słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem, w zakresie uczestniczenia w życiu kulturalnym społeczności, kontaktu ze sztuką i korzystania z postępu naukowego i jego zdobyczy,
- [(4)] świadome przeszkód utrudniających osobom niewidomym, słabowidzącym lub osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem dostęp do opublikowanych utworów, zapewniający im równe szanse w społeczeństwie, oraz świadome potrzeby zarówno zwiększenia liczby utworów w formatach umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, jak i poprawy obiegu takich utworów,
- [(5)] biorąc pod uwagę, że większość osób niewidomych, słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem żyje w krajach rozwijających się i krajach najsłabiej rozwiniętych,
- [...]
- [(7)] uznając, że choć wiele państw członkowskich ustanowiło ograniczenia i wyjątki w zakresie krajowych przepisów dotyczących praw autorskich z myślą o osobach niewidomych, słabowidzących i osobach z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem, to nadal powstaje za mało kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp tym osobom, że wysiłki państw członkowskich służące udostępnieniu utworów takim osobom wymagają znacznych środków oraz że brak możliwości transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym doprowadził do powielania tych wysiłków,
- [(8)] uznając zarówno istotną rolę podmiotów praw autorskich w udostępnianiu własnych utworów osobom niewidomym, słabowidzącym lub osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem oraz wagę odpowiednich ograniczeń i wyjątków w udostępnianiu utworów tym osobom, zwłaszcza gdy nie można zapewnić takiego dostępu w ramach rynku,
- [(9)] uznając, że należy utrzymać równowagę między skuteczną ochroną praw twórców a ogólnym interesem publicznym, w szczególności w zakresie edukacji, badań i dostępu do informacji oraz że taka równowaga musi ułatwiać skuteczny i szybki dostęp do utworów osobom niewidomym, słabowidzącym i osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem,
- [(10)] potwierdzając zobowiązania Umawiających się Stron wynikające z obowiązujących międzynarodowych traktatów o ochronie praw autorskich oraz wagę i elastyczność trzystopniowego testu stosowanego wobec ograniczeń i wyjątków ustanowionego w art. 9 ust. 2 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych i w innych międzynarodowych instrumentach,
- [...]
- [(12)] uznając wagę międzynarodowego systemu ochrony praw autorskich i dążąc do harmonizacji ograniczeń i wyjątków w celu ułatwienia osobom niewidomym, słabowidzącym i osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem dostępu do utworów i korzystania z nich,

[...]”.

9. Artykuł 1 tego traktatu brzmi następująco:

„Żadne z postanowień niniejszego Traktatu nie uchyla zobowiązań, które Umawiające się Strony podjęły wobec siebie na podstawie innych traktatów ani nie narusza praw i obowiązków Umawiających się Stron wynikających z innych traktatów”.

10. Artykuł 2 traktatu z Marrakeszu przewiduje:

„Do celów niniejszego Traktatu:

- a) »utwory« to dzieła literackie i artystyczne w rozumieniu art. 2 ust. 1 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych [...] w formie tekstu, zapisu lub związanych z nimi ilustracji, opublikowane lub w inny sposób udostępnione publicznie za pomocą któregokolwiek ze środków przekazu [...];
- b) »kopia utworu w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym« to kopia utworu powstała w inny niż uznany za tradycyjny sposób lub mająca inną niż uznana za tradycyjną formę i zapewniająca beneficjentowi dostęp do utworu, w tym pozwalająca mu na zapoznanie się z utworem w stopniu porównywalnym pod względem skuteczności i wygody z możliwością zapoznania się z utworem przez osoby niebędące osobami niewidomymi, słabowidzącymi lub osobami z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem. Kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym są wykorzystywane wyłącznie przez beneficjentów i nie mogą naruszać integralności oryginalnego utworu przy należytych uwzględnieniu zmian, jakie trzeba wprowadzić, aby zapewnić dostęp do utworu w innym niż uznany za tradycyjny formacie, oraz potrzeb beneficjentów w zakresie dostępności;
- c) »upoważniony podmiot« to podmiot upoważniony lub uznany przez rząd, do prowadzenia działalności na rzecz beneficjentów, nienastawionej na zysk, w zakresie edukacji, szkoleń, czytania adaptacyjnego lub dostępu do informacji. Upoważnionymi podmiotami są również instytucje rządowe lub organizacje niekomercyjne oferujące beneficjentom takie same usługi w ramach swojej działalności podstawowej lub zobowiązań instytucjonalnych [...].

Upoważniony podmiot sam ustanawia i stosuje własne praktyki w zakresie:

- i) ustalania, że osoby korzystające z jego usług są beneficjentami;
- ii) rozpowszechniania i udostępniania kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym w taki sposób, aby korzystali z nich wyłącznie beneficjenci lub upoważnione podmioty;
- iii) zapobiegania zwielokrotnianiu, rozpowszechnianiu i udostępnianiu kopii sporządzonych niezgodnie z prawem; oraz
- iv) zachowywania należytej staranności w postępowaniu z kopiami utworów oraz prowadzenia rejestru tych działań, z poszanowaniem prywatności beneficjentów zgodnie z art. 8”.

11. Artykuł 4 ust. 1 tego traktatu brzmi następująco:

- „a) Umawiające się Strony przewidują w swoich krajowych przepisach dotyczących praw autorskich ograniczenia i wyjątki w zakresie prawa do zwielokrotniania, prawa do rozpowszechniania i prawa do publicznego udostępniania, tak jak to przewidziano w traktacie WIPO o prawie autorskim, w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym. [...]
- b) Umawiające się Strony mogą również zapewnić ograniczenia lub wyjątki w zakresie prawa do publicznych wykonań w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do utworów”.

12. Artykuł 4 ust. 2 traktatu z Marrakeszu uściśla, że umawiające się strony mogą wypełnić wymogi art. 4 ust. 1 tego traktatu poprzez zapewnienie w swoich krajowych przepisach ograniczeń lub wyjątków posiadających określone cechy wyszczególnione w art. 4 ust. 2.

13. Artykuł 4 ust. 3–5 tego traktatu stanowi:

„3. Umawiająca się Strona może wypełnić art. 4 ust. 1, określając inne ograniczenia lub wyjątki w zakresie krajowych przepisów dotyczących praw autorskich zgodnie z art. 10 i 11 [...].

4. Umawiająca się Strona może zawęzić zakres ograniczeń i wyjątków stosowanych na mocy niniejszego artykułu do utworów, których kopie w określonym formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym nie są dostępne na rozsądnych warunkach na rynku na obszarze państwa Umawiającej się Strony. [...]

5. Kwestię ewentualnego wynagrodzenia za korzystanie z utworów w ramach ograniczeń lub wyjątków zawartych w tym artykule rozstrzyga się na gruncie prawa krajowego”.

14. Zgodnie z art. 5 tego traktatu:

„1. Umawiające się Strony dopilnowują, aby kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym sporządzone na mocy ograniczeń lub wyjątków, lub z mocy prawa mogły być rozpowszechniane lub udostępniane przez upoważniony podmiot beneficjentom lub upoważnionym podmiotom w państwie innej Umawiającej się Strony [...].

2. Umawiająca się Strona może wypełnić art. 5 ust. 1, określając takie ograniczenie lub taki wyjątek w zakresie krajowych przepisów dotyczących praw autorskich, aby:

- a) upoważnione podmioty mogły bez upoważnienia podmiotu praw autorskich rozpowszechniać lub udostępniać kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym upoważnionym podmiotom w państwie innej Umawiającej się Strony, z przeznaczeniem na wyłączny użytek beneficjentów; oraz
- b) upoważnione podmioty mogły bez upoważnienia podmiotu praw autorskich i zgodnie z art. 2 lit. c) rozpowszechniać lub udostępniać beneficjentom w państwie innej Umawiającej się Strony kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym;

o ile przed rozpowszechnieniem lub udostępnieniem pierwotny upoważniony podmiot nie wiedział lub nie miał zasadnych podstaw, by przypuszczać, że kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym będą wykorzystywane przez osoby inne niż beneficjenci [...].

[...]

4.

- a) Jeśli upoważniony podmiot w państwie któreś z Umawiających się Stron otrzyma kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym zgodnie z art. 5 ust. 1 i jeśli ta Umawiająca się Strona nie podlega zobowiązaniom wynikającym z art. 9 konwencji berneńskiej, to dopilnowuje ona, zgodnie z własnym systemem prawnym i własną praktyką, aby kopie w takim formacie były zwielokrotniane, rozpowszechniane i udostępniane wyłącznie na użytek beneficjentów objętych jurysdykcją tejże Umawiającej się Strony.
- b) Rozpowszechnianie i udostępnianie kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym przez upoważnione podmioty zgodnie z art. 5 ust. 1 ogranicza się do wspomnianej jurysdykcji, chyba że Umawiająca się Strona jest stroną traktatu WIPO o prawie autorskim lub w inny sposób wykonując niniejszy Traktat, zawęży stosowanie ograniczeń i wyjątków w zakresie prawa do rozpowszechniania i prawa do publicznego udostępniania do określonych szczególnych przypadków, które nie naruszają normalnego korzystania z utworu ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotu prawa autorskiego [...].

[...]”.

15. Artykuł 6 traktatu z Marrakeszu stanowi:

„Prawo krajowe Umawiającej się Strony zezwala na przywóz kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym na użytek beneficjentów bez upoważnienia podmiotu prawa autorskiego w tym samym zakresie, w jakim prawo krajowe tej Umawiającej się Strony zezwala beneficjentowi, osobie działającej w jej imieniu lub upoważnionemu podmiotowi na sporządzenie kopii utworu w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym”.

16. Artykuł 9 ust. 1 i 2 tego traktatu brzmi następująco:

„1. Umawiające się Strony podejmują starania na rzecz ułatwienia transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym poprzez zachęcanie do dobrowolnego dzielenia się informacjami w celu ułatwienia upoważnionym podmiotom wzajemne rozpoznanie. Biuro Międzynarodowe WIPO ustanowi w tym celu informacyjny punkt dostępu.

2. Umawiające się Strony podejmują starania, które mają na celu ułatwić działającym w ich kraju upoważnionym podmiotom zaangażowanym w działania określone w art. 5 udostępnianie informacji dotyczących ich praktyk wykonywanych na mocy art. 2 lit. c), zarówno poprzez przekazywanie informacji pomiędzy upoważnionymi podmiotami, jak i przez udostępnianie informacji o ich polityce i praktykach – w tym związanych z transgraniczną wymianą kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym – zainteresowanym stronom oraz ogółowi społeczeństwa w odpowiednim zakresie”.

17. Artykuł 11 tego traktatu stanowi:

„Przyjmując środki niezbędne do zapewnienia stosowania niniejszego Traktatu, Umawiająca się Strona może wykonywać swoje prawa i wypełniać zobowiązania określone w konwencji berneńskiej, Porozumieniu w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej oraz traktacie WIPO o prawie autorskim, a także w porozumieniach dotyczących interpretacji tych dokumentów w taki sposób, że:

- a) zgodnie z art. 9 ust. 2 konwencji berneńskiej Umawiająca się Strona może zezwolić na zwielokrotnianie utworów w określonych szczególnych przypadkach, o ile takie zwielokrotnianie nie narusza normalnego korzystania z utworu ani nie powoduje nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów autora;

- b) zgodnie z art. 13 Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej Umawiająca się Strona zawęży ograniczenia lub wyjątki od praw wyłącznych do określonych przypadków specjalnych, które nie będą w sprzeczności z normalnym wykorzystaniem dzieła i nie spowodują bezzasadnej szkody prawomocnym interesom posiadacza prawa własności dzieła;
- c) zgodnie z art. 10 ust. 1 traktatu WIPO o prawie autorskim Umawiająca się Strona może w pewnych szczególnych przypadkach wprowadzić ograniczenia i wyjątki od praw przyznanych autorom na mocy traktatu WIPO, nienaruszających normalnego korzystania z utworu i nieprzynoszących nieuzasadnionego uszczerbku prawowitym interesom autora;
- d) zgodnie z art. 10 ust. 2 traktatu WIPO o prawie autorskim Umawiająca się Strona, stosując konwencję berneńską, zawęży wszystkie ograniczenia i wyjątki od praw przez nią przyznanych do określonych przypadków szczególnych, które nie naruszają normalnego korzystania z utworu i nie przynoszą nieuzasadnionego uszczerbku prawowitym interesom autora”.

18. Artykuł 12 tego traktatu brzmi następująco:

„1. Umawiające się Strony uznają, że każda z Umawiających się Stron może wprowadzić do swojego prawa krajowego służące beneficjentom ograniczenia i wyjątki w zakresie prawa autorskiego inne niż te przewidziane w niniejszym Traktacie, biorąc pod uwagę sytuację gospodarczą Umawiającej się Strony oraz jej potrzeby społeczne i kulturowe oraz zgodnie z międzynarodowymi prawami i obowiązkami tej Umawiającej się Strony, a w przypadku krajów najsłabiej rozwiniętych – biorąc pod uwagę jego specjalne potrzeby i konkretne międzynarodowe prawa i obowiązki oraz stopień ich elastyczności.

2. Niniejszy Traktat pozostaje bez uszczerbku dla innych przewidzianych w prawie krajowym ograniczeń i wyjątków służących osobom z niepełnosprawnościami”.

Geneza traktatu, którego zawarcie jest planowane

- 19. W dniu 26 listopada 2012 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła decyzję upoważniającą Komisję do wzięcia udziału w imieniu Unii w negocjacjach, prowadzonych w ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) a dotyczących ewentualnego traktatu międzynarodowego ustanawiającego wyjątki i ograniczenia w prawie autorskim na rzecz osób niewidomych, niedowidzących i innych osób cierpiących na zaburzenia odczytu druku (zwanym dalej „beneficjentami”).
- 20. Negocjacje te, podczas konferencji dyplomatycznej, która odbyła się w Marrakeszu (Maroko) w dniach od 17 do 28 czerwca 2013 r., doprowadziły do podpisania w dniu 27 czerwca 2013 r. traktatu z Marrakeszu.
- 21. Rada zezwoliła na podpisanie tego traktatu w imieniu Unii decyzją Rady 2014/221/UE z dnia 14 kwietnia 2014 r. (Dz.U. 2014, L 115, s. 1). Decyzja ta dotyczyła zarówno art. 114 TFUE, jak i art. 207 TFUE.
- 22. W dniu 21 października 2014 r. Komisja przyjęła wniosek dotyczący decyzji w sprawie podpisania traktatu z Marrakeszu w imieniu Unii, bazując na tych samych podstawach prawnych. Wniosek ten nie zdobył odpowiedniej większości w ramach Rady.

Zawarta we wniosku o wydanie opinii ocena dokonana przez Komisję

23. Komisja zasadniczo utrzymuje, że podstawą do zawarcia traktatu z Marrakeszu powinien być zarówno art. 114 TFUE z uwagi na skutek, jaki ten traktat będzie wywoływał, w postaci harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich oraz art. 207 TFUE, celem objęcia wymiany handlowej kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym z państwami trzecimi. W takim wypadku Unia posiadałaby, na podstawie art. 3 ust. 1 i 2 TFUE, kompetencję wyłączną do zawarcia omawianego traktatu.
24. Pomocniczo Komisja podnosi, że zawarcie tego traktatu powinno zostać oparte wyłącznie na podstawie art. 207 TFUE i że Unii przysługuje, na podstawie art. 3 ust. 1 TFUE, kompetencja wyłączna w tym zakresie.

W przedmiocie art. 3 ust. 1 TFUE

25. Komisja przypomina, że Unii przysługuje, na podstawie art. 3 ust. 1 TFUE, kompetencja wyłączna w obszarze wspólnej polityki handlowej, w tym w odniesieniu do handlowych aspektów własności intelektualnej.
26. To ostatnie pojęcie obejmowałoby cały traktat z Marrakeszu lub co najmniej art. 5 i 6 tego traktatu, jak również aspekty innych postanowień wspomnianego traktatu, które odnoszą się do art. 5 i 6.
27. W tym względzie Komisja twierdzi, odnosząc się do wyroku z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520), że wyłącznie takie normy przyjęte przez Unię w obszarze własności intelektualnej, które mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, mogą zostać objęte zakresem znaczeniowym pojęcia „handlowych aspektów własności intelektualnej”, o którym mowa w art. 207 TFUE.
28. Pojęcie to nie obejmuje zdaniem Komisji wyłącznie porozumień zawartych ze Światową Organizacją Handlu (WTO). Z orzecznictwa Trybunału wynika bowiem, że umowa międzynarodowa powodująca harmonizację systemów ochrony własności intelektualnej powinna generalnie zostać powiązana ze wspólną polityką handlową, skoro ta ma na celu promowanie handlu.
29. W niniejszej sprawie, zdaniem Komisji, mimo że art. 4–6 i 9 traktatu z Marrakeszu przewidują zbliżanie ustawodawstw umawiających się stron, to jednak głównym celem tego traktatu nie jest harmonizacja tych ustawodawstw, lecz ułatwienie, dzięki tej harmonizacji, transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, w tym pomiędzy Unią a państwami trzecimi, tak jak wskazują na to, między innymi, preambuła wspomnianego traktatu oraz jego art. 9. Ustanowienie tych norm międzynarodowych w obszarze własności intelektualnej wydaje się zatem być po prostu środkiem do osiągnięcia celu w postaci liberalizacji wymiany międzynarodowej.
30. Okoliczność, że traktat z Marrakeszu znajduje zastosowanie wyłącznie do kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym do celów niezarobkowych, jest pozbawiona znaczenia, ponieważ po pierwsze, cecha ta nie wyklucza wynagrodzenia przeznaczonego na pokrycie powstałych kosztów, a po drugie, art. 207 TFUE znajduje zastosowanie również w sytuacji, gdy towary lub usługi są dostarczane w celach niezarobkowych. Ważne jest, by w tym zakresie zauważyć, że wyjątek lub ograniczenie przewidziane w art. 5 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2001/29 znajduje zastosowanie również do działań pozbawionych celu zarobkowego. Ponadto system wprowadzony mocą tego traktatu może kolidować z działalnością handlową polegającą na udostępnianiu i wymianie kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.

31. Podobnie, zdaniem Komisji, argument, zgodnie z którym ostateczny cel wspomnianego traktatu jest społeczny lub humanitarny, nie może zostać uwzględniony, ponieważ z opinii 1/78 (dotyczącej międzynarodowego porozumienia w sprawie kauczuku naturalnego) z dnia 4 października 1979 r. (EU:C:1979:224) oraz z wyroku z dnia 17 października 1995 r. Werner (C-70/94, EU:C:1995:328) wynika, że wspólna polityka handlowa nie może stanowić przedmiotu wykładni zawężającej, odrzucającej środki zmierzające do konkretnych celów.

W przedmiocie art. 3 ust. 2 TFUE

32. Komisja podnosi, że w razie gdyby przyjąć inną niż art. 207 TFUE podstawę prawną za odpowiednią do zatwierdzenia w całości lub w części traktatu z Marrakeszu, Unia posiada kompetencję wyłączną na podstawie art. 3 ust. 2 TFUE, który przewiduje w szczególności, że Unia posiada taką kompetencję do zawarcia umowy międzynarodowej, o ile to zawarcie może mieć wpływ na wspólne zasady Unii lub zmieniać ich zakres.
33. Podnosząc, że art. 114 TFUE, a nie art. 19 TFUE, stanowi prawidłową podstawę prawną, Komisja twierdzi, że wskazanie podstawy prawnej jest w każdym razie kwestią drugorzędną, ponieważ jest to bez znaczenia dla ustalenia, czy umowa międzynarodowa ma wpływ na wspólne zasady Unii.
34. Tymczasem prawo autorskie i prawa pokrewne, których dotyczy traktat z Marrakeszu, a w szczególności wyjątki i ograniczenia tych praw, zostały zharmonizowane na szczeblu Unii na mocy dyrektywy 2001/29.
35. Wprawdzie państwa członkowskie mają swobodę w zakresie stosowania przewidzianych w tej dyrektywie wyjątków i ograniczeń, jednakże zakres uznania, przysługujący w tym celu państwom członkowskim jest ograniczony, biorąc pod uwagę po pierwsze to, że wykaz wyjątków i ograniczeń zawarty w art. 5 omawianej dyrektywy jest wyczerpujący, a po drugie, że państwa członkowskie mogły wprowadzić w życie te wyjątki i ograniczenia jedynie w granicach nałożonych mocą prawa Unii.
36. Z tego wynika, że traktat z Marrakeszu stanowi odstępstwo od prawa autorskiego i praw pokrewnych, które na mocy dyrektywy 2001/29 zostały całkowicie zharmonizowane, bowiem przewiduje on obowiązkowy wyjątek lub ograniczenie w zakresie bezpośredniego korzystania związanego z niepełnosprawnością w obszarze, w którym art. 5 ust. 3 lit. b) tej dyrektywy przewiduje fakultatywny wyjątek lub ograniczenie.
37. W tym kontekście, w sytuacji gdy państwa członkowskie decydują się ustanowić taki wyjątek lub ograniczenie, nie wykonują „zachowanej” kompetencji, lecz korzystają z opcji „przyznanej/zezwołonej” na mocy prawa Unii z poszanowaniem ram przewidzianych w prawie. Sam fakt, że państwom członkowskim przysługuje pewna swoboda w zakresie dostosowania określonych aspektów przepisów prawa nie wystarczy, aby można było przyjąć, że kompetencja zewnętrzna Unii w tym obszarze nie jest wyłączna.
38. Komisja twierdzi również, że wprowadzenie w życie wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w traktacie z Marrakeszu jest uzależnione, na podstawie art. 11 tego traktatu i art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29, od przestrzegania warunku ogólnego, zgodnie z którym stosowanie takiego wyjątku lub ograniczenia nie może skutkować naruszeniem prawowitych interesów podmiotu prawa lub naruszeniem normalnego korzystania z jego utworu. Tymczasem ten obowiązek wypływa z umów międzynarodowych, które podlegają zakresowi wyłącznej kompetencji Unii.
39. Wreszcie Komisja uważa, że art. 5 i 6 traktatu z Marrakeszu mają regulować wymianę handlową między państwami członkowskimi i wpływać na swobodę przepływu towarów. Podobnie art. 7 tego traktatu ma wpływ na art. 6 dyrektywy 2001/29, dotyczący ochrony prawnej środków technologicznych używanych przez podmioty praw autorskich.

Streszczenie uwag przedłożonych Trybunałowi

W przedmiocie art. 3 ust. 1 TFUE

40. Rządy czeski, francuski, włoski, węgierski, rumuński, fiński i Zjednoczonego Królestwa uważają, że Unii nie przysługuje kompetencja wyłączna do zawarcia traktatu z Marrakeszu na podstawie art. 3 ust. 1 i art. 207 TFUE.
41. W tym względzie podkreślają, że z wyroku z dnia 18 lipca 2013 r. *Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland* (C-414/11, EU:C:2013:520) wynika, że jedynie te normy, które mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, mogą zostać objęte zakresem znaczeniowym pojęcia „handlowych aspektów własności intelektualnej”, o którym mowa w art. 207 TFUE. Związek ten zależy od zgodności celu i zamierzeń planowanej umowy ze wspólną polityką handlową, same skutki dla wymiany międzynarodowej nie wystarczają.
42. Tymczasem traktat z Marrakeszu nie ma na celu liberalizacji czy propagowania międzynarodowej wymiany handlowej.
43. Z jednej strony, z preambuły i postanowień traktatu wynika, że ma on na celu promowanie równości szans i integrację społeczną osób niepełnosprawnych. Handel transgraniczny jest jedynie środkiem służącym temu celowi czy, według rządu węgierskiego, celem pomocniczym tego traktatu. Rząd francuski twierdzi ponadto, że ten sam traktat ma również na celu współpracę na rzecz rozwoju i pomoc humanitarną. Harmonizacja ustawodawstw krajowych, którą przewiduje traktat z Marrakeszu miałyby zatem na celu zwiększenie liczby kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, a nie propagowanie, ułatwianie czy regulowanie międzynarodowej wymiany handlowej.
44. W rezultacie, zdaniem rządu francuskiego, rumuńskiego i Zjednoczonego Królestwa wykluczone jest przyjęcie, że traktat ten ma na celu rozszerzenie stosowania postanowień analogicznych do przepisów prawa Unii promujących handel międzynarodowy, jak te, które były rozpatrywane w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 22 października 2013 r., *Komisja/Rada* (C-137/12, EU:C:2013:675). Natomiast rządy fiński i Zjednoczonego Królestwa uważają, że opinia 2/00 (dotycząca protokołu z Kartaginy o bezpieczeństwie biologicznym) z dnia 6 grudnia 2001 r. (EU:C:2001:664) oraz wyrok z dnia 8 września 2009 r., *Komisja/Parlament i Rada* (C-411/06, EU:C:2009:518), stanowią znaczące precedensy, ponieważ Trybunał stwierdził w nich, że rozpatrywane tam umowy, które dotyczyły wymiany międzynarodowej, nie wchodzą w zakres wspólnej polityki handlowej z uwagi na realizowane przez nie cele.
45. Z drugiej strony, według rządów czeskiego, francuskiego, włoskiego, węgierskiego, fińskiego i Zjednoczonego Królestwa, wymiana, której dotyczy traktat z Marrakeszu, nie jest prowadzona w ramach handlowych, co oznacza, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, że nie podlega ona zakresowi wspólnej polityki handlowej.
46. Tym samym, z art. 4 ust. 2 tego traktatu wynika, że wyjątek lub ograniczenie, jakie przewiduje, może być stosowane jedynie do celów niezarobkowych przez upoważniony podmiot albo przez beneficjenta, albo przez osobę fizyczną działającą w imieniu beneficjenta. Ponadto art. 4 ust. 4 tego traktatu zezwala umawiającym się stronom ustanawiać wyjątek lub ograniczenie od prawa autorskiego jedynie wtedy, gdy rynek nie jest w stanie zaoferować beneficjentom możliwości nabycia kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym za rozsądną cenę. Podobnie transgraniczna wymiana takich kopii, o której mowa w traktacie z Marrakeszu, może zostać zrealizowana wyłącznie przez podmiot upoważniony, działający w celach niezarobkowych.

47. Zresztą według rządów francuskiego, węgierskiego, rumuńskiego, fińskiego i Zjednoczonego Królestwa ważne jest również, by zauważyć, że traktat z Marrakeszu był negocjowany w celu, między innymi, wypełnienia zobowiązań wynikających z konwencji ONZ, w ramach WIPO, której cel jest inny niż liberalizacja i propagowanie międzynarodowej wymiany handlowej.
48. Natomiast, zdaniem rządu litewskiego i Parlamentu, art. 5, 6 i 9 tego traktatu, jak również przepisy wprowadzające je w życie, mają na celu promowanie, ułatwianie i regulowanie wymiany transgranicznej, a więc podlegają wspólnej polityce handlowej, który to obszar wchodzi w zakres wyłącznej kompetencji Unii. Rząd Zjednoczonego Królestwa zasadniczo podziela ten wniosek.

W przedmiocie art. 3 ust. 2 TFUE

49. Rządy, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, zajmują różne stanowiska w sprawie odpowiedniej podstawy prawnej do zawarcia traktatu z Marrakeszu, ponieważ rząd francuski wymienia art. 114 i 209 TFUE lub pomocniczo art. 19 i 209 TFUE, rząd węgierski – art. 4 i 114 TFUE, rząd Zjednoczonego Królestwa – art. 19 TFUE a rząd fiński – art. 19 i 114 TFUE.
50. Niezależnie od tych rozbieżności rządy czeski, francuski, włoski, litewski, rumuński, fiński i Zjednoczonego Królestwa uważają, że Unii nie przysługuje kompetencja wyłączna na podstawie art. 3 ust. 2 TFUE do zawarcia tego traktatu, ponieważ nie może on mieć wpływu na wspólne zasady Unii lub zmieniać ich zakresu.
51. Podkreślają w tym względzie, że z orzecznictwa Trybunału wynika, iż zawarcie traktatu w tej dziedzinie powinno opierać się na konkretnej analizie stosunku istniejącego pomiędzy planowaną umową międzynarodową a obowiązującym prawem Unii, mając na uwadze w szczególności charakter i treść rozpatrywanych norm.
52. Tymczasem dyrektywa 2001/29 dokonała jedynie minimalnej harmonizacji określonych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych. W szczególności omawiana dyrektywa nie dokonała harmonizacji wyjątków i ograniczeń w zakresie tych praw.
53. Tym samym art. 5 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2001/29 miałyby ograniczać się do zaoferowania państwom członkowskim możliwości ustanowienia wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych na rzecz osób niepełnosprawnych. Państwa członkowskie zachowywałyby zatem swą kompetencję zarówno w kontekście wewnętrznym, jak i zewnętrznym, aby nadać temu wyjątkowi lub temu ograniczeniu charakter obowiązujący. Według rządów francuskiego i rumuńskiego analizę tę potwierdza okoliczność, że omawiana dyrektywa nie definiuje sposobów wdrażania wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych na rzecz osób niepełnosprawnych. Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi ponadto, że nie istnieje jakakolwiek niespójność pomiędzy traktatem z Marrakeszu a omawianą dyrektywą.
54. Na tej podstawie rządy francuski, węgierski i rumuński utrzymują, że z opinii 1/94 (dotyczącej porozumień załączonych do porozumienia WTO) z dnia 15 listopada 1994 r. (EU:C:1994:384) wynika, że Unia nie może zobowiązywać mocą umowy międzynarodowej do przyjęcia przepisów dotyczących wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych na rzecz osób niepełnosprawnych, podczas gdy państwa członkowskie mogą ustanawiać takie przepisy w kontekście wewnętrznym.
55. Jednakże rząd francuski uważa, że sytuacja uległa zmianie w następstwie wniosku skierowanego w dniu 19 maja 2015 r. przez Radę do Komisji i następnie przez tę ostatnią zaakceptowanego, w sprawie przedstawienia wniosku legislacyjnego celem wprowadzenia do prawa Unii obowiązkowego wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w art. 4 traktatu z Marrakeszu. Okoliczność ta jest bowiem istotna

w świetle orzecznictwa Trybunału, zgodnie z którym celem ustalenia, czy dana dziedzina jest już w znacznej mierze objęta uregulowaniami Unii, należy uwzględnić między innymi kierunek rozwoju prawa Unii. W rezultacie art. 4 tego traktatu podlega kompetencji wyłącznej Unii.

56. Stwierdzenie to nie podważa zdaniem tego rządu istnienia kompetencji dzielonej w odniesieniu do innych postanowień wspomnianego traktatu, tym bardziej że wchodzi one w zakres obszarów współpracy i na rzecz rozwoju i pomocy humanitarnej i że art. 4 ust. 4 TFUE uściśla, iż wykonywanie kompetencji w tych obszarach nie może doprowadzić do uniemożliwienia państwom członkowskim wykonywania ich kompetencji w tym zakresie.
57. Rządy czeski, włoski, węgierski, rumuński, fiński i Zjednoczonego Królestwa, a także Parlament i Rada podnoszą natomiast, że wniosek Rady, o którym mowa w pkt 55 niniejszej opinii, nie wystarczy do ustalenia kierunku rozwoju prawa Unii, jaki należy uwzględnić celem dokonania oceny istnienia kompetencji wyłącznej Unii w obszarze, którego dotyczy traktat z Marrakeszu.
58. Niemniej jednak Parlament uważa, że Unii przysługuje kompetencja wyłączna w odniesieniu do art. 4 tego traktatu, ponieważ Unia wykonywała już swego czasu swą kompetencję w tym obszarze, gdy przyjmowała dyrektywę 2001/29. Okoliczność, że państwom członkowskim przysługuje zakres uznania w odniesieniu do wdrażania wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w tej dyrektywie, nie oznacza istnienia kompetencji dzielonej, z uwagi na rozróżnienie, jakiego należałoby dokonać pomiędzy wyjątkami dotyczącymi zakresu aktu prawnego Unii a praw ustanowionych w tym akcie.
59. Wpływ art. 4 traktatu z Marrakeszu na system wprowadzony dyrektywą 2001/29 jest ponadto oczywisty, ponieważ traktat ten usuwa zakres uznania przysługujący aktualnie państwom członkowskim na podstawie art. 5 ust. 3 lit. b) tej dyrektywy.

Stanowisko Trybunału

W przedmiocie art. 3 ust. 1 TFUE

60. Z celu i treści traktatu z Marrakeszu jasno wynika, że traktat ten nie dotyczy jednego z czterech pierwszych obszarów, o których mowa w art. 3 ust. 1 TFUE. Natomiast należy zbadać, czy omawiany traktat wiąże się, w całości lub w części, ze wspólną polityką handlową, zdefiniowaną w art. 207 TFUE, który podlega, na podstawie art. 3 ust. 1 lit. e) TFUE, kompetencji wyłącznej Unii.
61. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że sama tylko okoliczność, iż akt prawny Unii może wywoływać pewne skutki dla wymiany międzynarodowej, nie jest wystarczająca, by stwierdzić, że akt ten należy zakwalifikować do kategorii porozumień z zakresu wspólnej polityki handlowej. Natomiast akt prawny Unii wchodzi w zakres wspólnej polityki handlowej, gdy dotyczy konkretnie wymiany międzynarodowej, to znaczy jego głównym zadaniem jest wspieranie, ułatwianie lub regulowanie wymiany handlowej oraz gdy wywiera on na nią bezpośredni wpływ (wyroki: z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 51; z dnia 22 października 2013 r., Komisja/Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, pkt 57).
62. Celem ustalenia, czy traktat z Marrakeszu wchodzi w zakres omawianej polityki, konieczne jest zbadanie zarówno jego celów, jak i treści.
63. Co się tyczy w pierwszej kolejności celu traktatu z Marrakeszu, sam tytuł tego traktatu uściśla, że zmierza on do ułatwienia dostępu beneficjentom, czyli osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku, do opublikowanych utworów.

64. Wola umawiających się stron, aby zapewnić harmonizację wyjątków i ograniczeń w zakresie prawa autorskiego i ułatwić obieg kopii utworów w odpowiednim formacie celem poprawy dostępu beneficjentów do opublikowanych utworów, a tym samym przewyciężyć przeszkody, które aktualnie uniemożliwiają ten dostęp, została potwierdzona, między innymi, w motywach 7, 8 i 12 preambuły do tego traktatu.
65. Ponadto z motywów 1, 2 i 4 tej preambuły wynika, że wdrożenie ram prawnych, wzmocnionych na szczeblu międzynarodowym, przewidziane w tym samym traktacie powinno ostatecznie pozwolić na przestrzeganie zasad niedyskryminacji, równości szans, dostępności, pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz integracji społecznej osób niepełnosprawnych proklamowanych w konwencji ONZ, w szczególności poprzez walkę z wyzwaniami stojącymi na przeszkodzie ich pełnemu rozwojowi, swobodzie wyrażania się i korzystania z prawa do edukacji.
66. Co prawda motywy 4 i 7 preambuły do traktatu z Marrakeszu wymieniają przepływ i transgraniczną wymianę kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.
67. Niemniej jednak po pierwsze, te motywy nie ustanawiają handlowego charakteru tego przepływu i tej wymiany, a po drugie, wymieniają je jedynie jako instrument służący poprawie dostępu beneficjentów do tych kopii i uniknięciu nakładania się starań czynionych w tym celu przez umawiające się strony.
68. Co więcej, o ile z motywów 3, 9, 10 i 12 preambuły do omawianego traktatu wynika, że umawiające się strony uznają wagę ochrony praw autorskich w ogólności oraz międzynarodowego systemu prawa autorskiego w szczególności, o tyle wyrażenia użyte w tej preambule nie wskazują na to, by omawiany traktat miał na celu wzmocnienie tej ochrony czy tego systemu.
69. Ponadto z postanowień tego samego traktatu nie wynika, aby zmierzał on do innych celów niż cele wskazane w jego tytule i preambule.
70. W rezultacie należy uznać, że traktat z Marrakeszu ma zasadniczo na celu poprawę sytuacji beneficjentów poprzez ułatwienie za pomocą różnych środków, do których zalicza się ułatwiony przepływ kopii utworów w przystępnym formacie, dostępu tych osób do opublikowanych utworów.
71. Treść tego traktatu uściśla z kolei, że umawiające się strony powinny korzystać z dwóch odrębnych, choć uzupełniających się instrumentów, aby zrealizować te cele.
72. Po pierwsze, art. 4 ust. 1 omawianego traktatu stanowi, że umawiające się strony przewidują ograniczenia i wyjątki w zakresie prawa do zwielokrotniania, prawa do rozpowszechniania i prawa do publicznego udostępniania w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do kopii utworów w przystępnym formacie. Inne ustępy tego przepisu zawierają uściślenia na temat sposobu, w jaki umawiające się strony mogą wprowadzić ten obowiązek w życie w swoich przepisach krajowych, pozostawiając im zakres uznania w tym względzie.
73. Po drugie, art. 5 i 6 traktatu z Marrakeszu wprowadzają określone obowiązki dotyczące transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.
74. Konkretniej art. 5 ust. 1 tego traktatu stanowi, że umawiające się strony dopilnowują, aby kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym sporządzone na mocy ograniczeń czy wyjątków lub z mocy prawa mogły być rozpowszechniane lub udostępniane przez upoważniony podmiot beneficjentom lub upoważnionym podmiotom w państwie innej umawiającej się strony. Inne ustępy tego przepisu zawierają uściślenia na temat sposobu, w jaki umawiające się strony mogą wprowadzić ten obowiązek w życie w swoich przepisach krajowych, pozostawiając im zakres uznania w tym względzie.

75. Artykuł 6 omawianego traktatu uściśla z kolei, że prawo krajowe umawiającej się strony zezwala na przywóz kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym na użytek beneficjentów bez upoważnienia podmiotu prawa autorskiego
- w tym samym zakresie, w jakim prawo krajowe tej umawiającej się strony zezwala beneficjentowi, osobie działającej w jej imieniu lub
- upoważnionemu podmiotowi na sporządzenie kopii utworu w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.
76. Artykuły 5 i 6 tego samego traktatu zostały uzupełnione jego art. 9, który zobowiązuje umawiające się strony do współpracy celem ułatwienia transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.
77. Na podstawie tych okoliczności należy ustalić, czy traktat z Marrakeszu wchodzi w zakres, w całości lub w części, wspólnej polityki handlowej.
78. W tym względzie należy z pewnością zauważyć w pierwszej kolejności, że normy przyjęte przez Unię w dziedzinie własności intelektualnej, które mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, mogą zostać objęte zakresem znaczeniowym pojęcia „handlowych aspektów własności intelektualnej”, o którym mowa w art. 207 ust. 1 TFUE i w związku z tym należą do obszaru tej polityki (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 52).
79. Trybunał tym samym stwierdził, że niektóre zasady międzynarodowe ustanawiające normy, jakie należy stosować dla każdej z głównych kategorii praw własności intelektualnej mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, ponieważ normy te wpisują się w ramy liberalizacji tej wymiany, jako że stanowią integralną część systemu WTO i mają na celu ułatwienie wspomnianej wymiany, ograniczając wyłączenia w handlu międzynarodowym (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 53, 57–60).
80. Ponadto Trybunał orzekł, że normy wprowadzające ochronę prawną usług opartych lub polegających na dostępie warunkowym mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, a tym samym wchodzi w zakres wspólnej polityki handlowej. Oparł się w tym względzie na okoliczności, że normy te mają bardziej na celu promowanie takiej wymiany omawianych usług niż poprawę funkcjonowania rynku wewnętrznego (zob. podobnie wyrok z dnia 22 października 2013 r., Komisja/Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, pkt 64, 65, 67).
81. Jednakże porównywalnego rozumowania nie można, w przeciwieństwie do tego, co podnosi Komisja, zastosować do norm traktatu z Marrakeszu dotyczących wprowadzenia wyjątków lub ograniczeń w zakresie prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i do publicznego udostępniania.
82. Jak bowiem wynika z pkt 63–70 niniejszej opinii, traktat z Marrakeszu ma na celu poprawę sytuacji beneficjentów poprzez ułatwienie im dostępu, za pomocą różnych środków, do opublikowanych utworów, a nie promowanie, ułatwianie czy regulowanie handlu międzynarodowego kopiami utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.
83. Co się tyczy konkretnie harmonizacji wyjątków i ograniczeń w zakresie prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania, motyw 12 preambuły do tego samego traktatu wskazuje w szczególności, że tej harmonizacji dokonuje się w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do utworów i korzystania z nich.

84. Ponadto art. 4 traktatu z Marrakeszu nie może zapewnić zbliżenia ustawodawstw krajowych, umożliwiającego w znaczący sposób ułatwienie handlu międzynarodowego, ponieważ umawiającym się stronom przysługuje szeroki zakres uznania odnośnie do wdrożenia tego przepisu, a z art. 12 tego traktatu wynika, że nie jest jego celem ani skutkiem zakazanie umawiającym się stronom wprowadzenia do krajowych przepisów prawnych wyjątków i ograniczeń na rzecz beneficjentów innych aniżeli ci, o których mowa w traktacie.
85. Co więcej, nie można uwzględnić argumentu Komisji, zgodnie z którym spośród norm regulujących własność intelektualną w zakresie pojęcia „handlowych aspektów własności intelektualnej”, o którym mowa w art. 207 TFUE, nie wchodzi jedynie te normy, które dotyczą autorskich praw osobistych, ponieważ prowadziłyby one do nadmiernego rozszerzenia zakresu wspólnej polityki handlowej, wiążąc tę politykę z normami, które nie mają konkretnego związku z międzynarodową wymianą handlową.
86. W tych okolicznościach nie można stwierdzić, że normy traktatu z Marrakeszu, które przewidują ustanowienie wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, co oznaczałoby, że dotyczą handlowych aspektów własności intelektualnej, o których mowa w art. 207 TFUE.
87. Co się tyczy, w drugiej kolejności, norm traktatu z Marrakeszu regulujących wywóz i przywóz kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, należy zauważyć, że normy te dotyczą bez wątpienia międzynarodowej wymiany handlowej takich kopii.
88. Jednakże z orzecznictwa Trybunału wynika, że należy uwzględnić cel realizowany przez takie normy po to, aby dokonać oceny powiązania ze wspólną polityką handlową [zob. podobnie opinia 2/00 (dotycząca protokołu z Kartageny o bezpieczeństwie biologicznym) z dnia 6 grudnia 2001 r., EU:C:2001:664, pkt 35–37; wyrok z dnia 8 września 2009 r., Komisja/Parlament i Rada, C-411/06, EU:C:2009:518, pkt 49–54, a także 71, 72].
89. Tymczasem, biorąc pod uwagę rozważania przedstawione w pkt 63–70 niniejszej opinii i w braku jakichkolwiek wskazań, jakoby art. 5, 6 i 9 traktatu z Marrakeszu realizowały cel odrębny od celu traktatu jako całości, należy uznać, że przepisy te nie są szczególnie ukierunkowane na promowanie, ułatwianie lub regulowanie handlu międzynarodowego kopiami utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, lecz raczej na poprawę sytuacji beneficjentów poprzez ułatwienie im dostępu do kopii utworów w przystępnej formie, powielonych w innych umawiających się stronach.
90. W tych okolicznościach ułatwienie transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym jawi się raczej jako środek do osiągnięcia niekomercyjnego celu tego traktatu niż przypisany do niego cel sam w sobie.
91. Ponadto ważne jest również, aby zauważyć, że ze względu na swoje cechy wymiana przewidziana przez traktat z Marrakeszu nie może być zrównana z wymianą międzynarodową prowadzoną w celach komercyjnych [zob. analogicznie opinia 2/00 (dotycząca protokołu z Kartageny o bezpieczeństwie biologicznym) z dnia 6 grudnia 2001 r., EU:C:2001:664, pkt 38; wyrok z dnia 8 września 2009 r., Komisja/Parlament i Rada, C-411/06, EU:C:2009:518, pkt 69].
92. Obowiązek zezwolenia na wywóz kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, o którym mowa w art. 5 ust. 1 tego traktatu, obejmuje jedynie wywóz prowadzony przez upoważniony podmiot. Artykuł 9 omawianego traktatu potwierdza, że tak wprowadzony w życie mechanizm nie ma na celu promowania, ułatwiania czy regulowania w sposób ogólny całej wymiany handlowej kopiami utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, lecz raczej wymianę dokonywaną pomiędzy upoważnionymi podmiotami.

93. Tymczasem z art. 2 lit. c) traktatu z Marrakeszu wynika, że podmioty te powinny być upoważnione lub uznane przez rząd, prowadzić działalność nienastawioną na zysk i kierować swe usługi wyłącznie do beneficjentów. Tym samym, o ile nie jest wykluczone na podstawie art. 4 ust. 5 tego traktatu, że wywóz regulowany w art. 5 traktatu stanowi przedmiot wynagrodzenia, o tyle może być ono przewidziane jedynie w granicach nienastawionego na zysk charakteru działalności eksportera.
94. Podobnie art. 6 tego samego traktatu zobowiązuje umawiające się strony do zezwolenia na przywóz jedynie wtedy, gdy jest on prowadzony przez beneficjenta, działającego bezpośrednio lub pośrednio, albo przez upoważniony podmiot.
95. Ponadto z art. 5 ust. 1 i art. 6 traktatu z Marrakeszu wynika wyraźnie, że przepisom tym podlegają wyłącznie wywóz i przywóz na rzecz beneficjentów, w stosownym wypadku poprzez upoważniony podmiot. Artykuł 2 lit. c) i art. 5 ust. 2 i 4 tego traktatu wprowadzają dodatkowo mechanizmy mające na celu zagwarantowanie, że wyłącznie beneficjentom będą przysługiwać podlegające takiej wymianie kopie utworów w formie umożliwiającej dostęp osobom niepełnosprawnym.
96. Co więcej, kopie utworów w formie umożliwiającej dostęp osobom niepełnosprawnym, których wywóz reguluje art. 5 ust. 1 omawianego traktatu, są wyłącznie kopiami, które zostały wykonane na podstawie ograniczenia czy wyjątku lub z mocy prawa. Artykuł 6 tego samego traktatu ogranicza się z kolei do stanowienia, że przywóz takich kopii na terytorium jednej umawiającej się strony powinien być dozwolony, w wypadku gdy na podstawie przepisów prawnych tej umawiającej się strony dopuszczalne jest korzystanie z tych kopii przez zainteresowaną osobę lub podmiot.
97. Tym samym wydaje się, że nie tylko handel transgraniczny promowany przez traktat z Marrakeszu wychodzi poza zwykłe ramy międzynarodowej wymiany handlowej, ale także, że międzynarodowy handel kopiami utworów w formie umożliwiającej dostęp osobom niepełnosprawnym, który byłby prowadzony w celach komercyjnych przez zwykłych operatorów, czy też po prostu poza zakresem wyjątków lub ograniczeń na rzecz beneficjentów, nie wchodzi w zakres szczególnego systemu ustanowionego na mocy tego traktatu.
98. Ponadto art. 1 i 11 omawianego traktatu przewidują przestrzeganie obowiązków wynikających z innych traktatów międzynarodowych, co oznacza, że system ten nie ma stanowić odstępstwa od norm międzynarodowych regulujących międzynarodową wymianę handlową utworami literackimi i artystycznymi.
99. W świetle tych różnych cech należy zatem odróżnić system wprowadzony przez traktat z Marrakeszu od systemów wchodzących w zakres wspólnej polityki handlowej badanych przez Trybunał w opinii 1/78 (dotyczącej międzynarodowego porozumienia w sprawie kauczuku naturalnego) z dnia 4 października 1979 r. (EU:C:1979:224), jak również w wyrokach: z dnia 17 października 1995 r., Werner (C-70/94, EU:C:1995:328), z dnia 10 stycznia 2006 r., Komisja/Rada (C-94/03, EU:C:2006:2) oraz z dnia 12 grudnia 2002 r., Komisja/Rada (C-281/01, EU:C:2002:761), które, jeśli nawet nie realizowały celów wyłącznie handlowych, to opierały się z kolei na przyjęciu przepisów o charakterze handlowym.
100. W tych okolicznościach sam fakt, że system wprowadzony przez traktat z Marrakeszu mógłby ewentualnie znajdować zastosowanie do utworów, które stanowią przedmiot wykorzystywania do celów handlowych lub które mogą stanowić przedmiot takiego wykorzystywania, a tym samym mógłby w stosownym wypadku pośrednio wpływać na wymianę międzynarodową takimi utworami, nie może oznaczać, że wchodzi on w zakres wspólnej polityki handlowej [zob. analogicznie opinia 2/00 (dotycząca protokołu z Kartagenu o bezpieczeństwie biologicznym) z dnia 6 grudnia 2001 r., EU:C:2001:664, pkt 40].

101. Należy wobec tego stwierdzić, że zawarcie traktatu z Marrakeszu nie wchodzi w zakres wspólnej polityki handlowej, zdefiniowanej w art. 207 TFUE, a w rezultacie, że na podstawie art. 3 ust. 1 lit. e) TFUE Unii nie przysługuje kompetencja wyłączna do zawarcia tego traktatu.

W przedmiocie art. 3 ust. 2 TFUE

102. Na podstawie art. 3 ust. 2 TFUE Unii przysługuje wyłączna kompetencja do zawierania umów międzynarodowych, jeżeli ich zawarcie zostało przewidziane w akcie prawodawczym Unii lub jest niezbędne do umożliwienia Unii wykonywania jej wewnętrznych kompetencji, lub w zakresie, w jakim ich zawarcie może wpływać na wspólne zasady lub zmieniać ich zakres.
103. Tymczasem zawarcie traktatu z Marrakeszu nie zostało przewidziane w żadnym akcie prawodawczym Unii i nie jest ono niezbędne do umożliwienia Unii wykonywania jej wewnętrznych kompetencji.
104. W rezultacie wyłącznie przypadek wymieniony w ostatniej części zdania art. 3 ust. 2 TFUE, odpowiadający sytuacji, w której zawarcie umowy międzynarodowej „może wpływać na wspólne zasady lub zmieniać ich zakres”, jest istotny w niniejszej sprawie.
105. W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że ryzyko wpływu zobowiązań międzynarodowych zaciągniętych przez państwa członkowskie na wspólne zasady Unii lub zmiany ich zakresu, mogące uzasadniać istnienie wyłącznej kompetencji zewnętrznej Unii, istnieje wówczas, gdy zobowiązania te należą do dziedziny stosowania rzeczonych zasad [opinia 1/13 (dotycząca przystąpienia państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 71; wyrok z dnia 26 listopada 2014 r., Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, pkt 29].
106. Stwierdzenie istnienia takiego ryzyka nie zakłada całkowitej zgodności między dziedziną, jaką obejmują zobowiązania międzynarodowe, a dziedziną uregulowań Unii [opinia 1/13 (dotycząca przystąpienia państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 72; wyrok z dnia 26 listopada 2014 r., Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, pkt 30].
107. W szczególności takie zobowiązania międzynarodowe mogą mieć wpływ na zasady Unii lub zmieniać ich zakres w sytuacji, gdy podlegają one dziedzinie objętej już w dużej części takimi zasadami [zob. podobnie, opinia 1/13 (dotycząca przystąpienia państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 73; wyrok z dnia 26 listopada 2014 r., Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, pkt 31].
108. Mimo to, skoro Unia posiada jedynie kompetencje powierzone, to istnienie danej kompetencji, zwłaszcza gdy ma ona charakter wyłączny, powinno znaleźć uzasadnienie we wnioskach płynących z konkretnej analizy relacji istniejących między przewidywaną umową międzynarodową a obowiązującym prawem Unii. Analiza ta powinna uwzględniać dziedziny objęte, odpowiednio, zasadami Unii i postanowieniami przewidywanej umowy, ich możliwym do przewidzenia rozwojem, jak również charakterem i treścią tych zasad i postanowień, celem sprawdzenia, czy umowa mogłaby wpływać na jednolite i spójne stosowanie zasad Unii i prawidłowe funkcjonowanie wprowadzonego przez nie systemu [opinia 1/13 (dotycząca przystąpienia państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 74; wyrok z dnia 26 listopada 2014 r., Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, pkt 33].
109. W tym względzie należy przypomnieć, że jak wynika z pkt 71–76 niniejszej opinii, traktat z Marrakeszu przewiduje, że w celu osiągnięcia jego celów umawiające się strony powinny wprowadzić w życie dwa odrębne, aczkolwiek uzupełniające się instrumenty, a mianowicie: po pierwsze, wyjątek lub ograniczenie w zakresie prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania,

aby ułatwić dostęp beneficjentom do kopii utworów w przystępnym formacie oraz po drugie, systemy wywozu i przywozu do promowania pewnych rodzajów transgranicznej wymiany kopiami utworów w przystępnym formacie.

110. Tymczasem art. 2–4 dyrektywy 2001/29 przyznają autorom wyłączne prawo do zezwalania lub zabrania powielania utworów, publicznego ich udostępniania oraz ich rozpowszechniania.
111. Dodatkowo art. 5 ust. 3 lit. b) tej dyrektywy uściśla, że państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do prawa zwielokrotniania i publicznego udostępniania w przypadku „korzystania dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli korzystanie odnosi się bezpośrednio do upośledzenia i nie ma handlowego charakteru, w rozmiarze, który wynika z tego upośledzenia”. Z art. 5 ust. 4 omawianej dyrektywy wynika, że państwa członkowskie mogą również przewidzieć wyjątek lub ograniczenie w odniesieniu do prawa do rozpowszechniania, o ile jest to uzasadnione celem zezwolenia na zwielokrotnianie dozwolone na podstawie art. 5 ust. 3 lit. b) tej dyrektywy.
112. Z tego wynika, że wyjątek lub ograniczenie przewidziane w traktacie z Marrakeszu należy wprowadzić w życie w ramach dziedziny zharmonizowanej mocą dyrektywy 2001/29. Podobnie jest w przypadku systemów wywozu i przywozu przewidzianych w tym traktacie, o ile ostatecznie mają one na celu zezwolenie na publiczne udostępnienie lub rozpowszechnienie na terytorium umawiającej się strony kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, opublikowanych w innej umawiającej się stronie bez uzyskania zgody posiadaczy praw autorskich.
113. W tym względzie, o ile niektóre z rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, utrzymują, że obowiązki przewidziane w traktacie z Marrakeszu mogłyby być stosowane w sposób kompatybilny z dyrektywą 2001/29, o tyle należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału państwa członkowskie nie mogą, poza ramami instytucji Unii, podjąć zobowiązań międzynarodowych, wchodzących w zakres dziedziny regulowanej już w dużej części wspólnymi zasadami Unii i to nawet w braku ewentualnej sprzeczności między tymi zobowiązaniami a tymi zasadami [zob. podobnie wyrok z dnia 4 września 2014 r., Komisja/Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, pkt 70, 71; a także opinia 1/13 (dotycząca przystąpienia państw trzecich do konwencji haskiej) z dnia 14 października 2014 r., EU:C:2014:2303, pkt 86].
114. W tych okolicznościach fakt, że art. 11 traktatu z Marrakeszu przewiduje obowiązek porównywalny z obowiązkiem wynikającym z art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29 czy że warunki ustanowione w art. 4–6 tego traktatu nie stoją, jako takie, w sprzeczności z warunkami z art. 5 ust. 3 lit. b) i art. 5 ust. 4 dyrektywy 2001/29, założywszy, że zostanie wykazany, nie może w żadnym wypadku być decydujący.
115. Poza tym należy z pewnością zauważyć, że tak jak podkreśliły rządy, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, z tytułu dyrektywy 2001/29 oraz z jej motywu 7 wynika, że prawodawca Unii dokonał jedynie częściowej harmonizacji prawa autorskiego i praw pokrewnych, ponieważ omawiana dyrektywa nie ma na celu usunięcia różnic pomiędzy ustawodawstwami krajowymi, które nie godzą w funkcjonowanie rynku wewnętrznego, czy im zapobieżenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 88; z dnia 26 marca 2015 r., C More Entertainment, C-279/13, EU:C:2015:199, pkt 29).
116. Co się tyczy konkretniej wyjątków i ograniczeń w zakresie tych praw, motyw 31 omawianej dyrektywy stanowi, że stopień ich harmonizacji musi zależeć od ich wpływu na prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Tak więc, na przykład, prawodawca Unii w art. 5 ust. 3 lit. b) i art. 5 ust. 4 tej samej dyrektywy nie dokonał całkowitej harmonizacji wyjątków i ograniczeń na rzecz osób niepełnosprawnych.
117. Jednakże wzgląd ten jako taki nie może być rozstrzygający.

118. O ile bowiem z orzecznictwa Trybunału wynika, że umowa międzynarodowa obejmująca dziedzinę, która była przedmiotem pełnej harmonizacji może mieć wpływ na wspólne zasady lub zmieniać ich zakres [zob. podobnie opinia 1/94 (dotycząca porozumień załączonych do porozumienia WTO) z dnia 15 listopada 1994 r., EU:C:1994:384, pkt 96; wyrok z dnia 5 listopada 2002 r., Komisja/Dania, C-467/98, EU:C:2002:625, pkt 84], o tyle dotyczy to jednak tylko jednej z sytuacji, w których warunek zawarty w ostatnim członie zdania art. 3 ust. 2 TFUE jest spełniony [zob. podobnie opinia 1/03 (dotycząca nowej konwencji z Lugano) z dnia 7 lutego 2006 r., EU:C:2006:81, pkt 121].
119. Podobnie, o ile państwa członkowskie korzystają z zakresu uznania w odniesieniu do skorzystania z możliwości ustanowienia wyjątku lub ograniczenia na rzecz osób niepełnosprawnych, o tyle należy podkreślić, że ten zakres uznania wynika z decyzji prawodawcy Unii o przyznaniu państwom członkowskim takiej możliwości w ramach zharmonizowanych ram prawnych zapewniających wysoką i stałą ochronę praw w zakresie zwielokrotniania, publicznego udostępniania i rozpowszechniania mocą dyrektywy 2001/29 (zob. podobnie wyroki: z dnia 26 kwietnia 2012 r., DR i TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, pkt 32; z dnia 4 września 2014 r., Komisja/Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, pkt 79).
120. Artykuł 5 ust. 3 lit. b) i art. 5 ust. 4 omawianej dyrektywy nie wchodzi w zakres sytuacji porównywalnej z tą, o której mowa w pkt 18 i 21 opinii 2/91 (dotyczącej konwencji MOP nr 170) z dnia 19 marca 1993 r. (EU:C:1993:106), w której Trybunał nie uznał istnienia kompetencji wyłącznej Unii z powodu minimalnego charakteru wymagań zawartych zarówno w przepisach Unii, jak i rozpatrywanej konwencji międzynarodowej.
121. Omawiane przepisy dyrektywy 2001/29 nie ustalają bowiem minimalnego progu ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych, gdyż pozostawiają kompetencje państw członkowskich w zakresie ustanowienia lepszej ochrony tych praw w stanie nienaruszonym, ale raczej wprowadzają odstępstwo od praw zharmonizowanych przez prawodawcę Unii, upoważniając państwa członkowskie do zapewnienia, pod pewnymi warunkami, wyjątków lub ograniczeń w zakresie tych praw. Tym samym państwo członkowskie, które mogłoby skorzystać z tej przyznanej przez prawo Unii możliwości zagwarantuje, w ostatecznej analizie, mniejszą ochronę tych samych praw niż wynikająca normalnie ze zharmonizowanego poziomu ochrony ustanowionego w art. 2–4 tej dyrektywy.
122. W tym kontekście należy dodać, że z zakresu uznania przysługującego państwom członkowskim należy korzystać w granicach określonych przez prawo Unii (zob. analogicznie wyrok z dnia 1 grudnia 2011 r., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 104), co oznacza, że państwa członkowskie nie mogą ustalać w niezharmonizowany sposób wszystkich parametrów wyjątku lub ograniczenia na rzecz osób niepełnosprawnych (zob. analogicznie wyrok z dnia 26 kwietnia 2012 r., DR i TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, pkt 36).
123. W szczególności państwa członkowskie mogą przewidzieć w swoich przepisach wyjątek lub ograniczenie na rzecz osób niepełnosprawnych tylko wówczas, gdy spełniają wszystkie warunki określone w art. 5 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2001/29, a mianowicie gdy ten wyjątek lub ograniczenie obejmuje jedynie korzystanie na rzecz osób niepełnosprawnych, jeżeli korzystanie odnosi się bezpośrednio do upośledzenia i nie ma handlowego charakteru, w rozmiarze, który wynika z tego upośledzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 27 lutego 2014 r., OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, pkt 39), które to warunki ponadto nie widnieją w art. 4–6 traktatu z Marrakeszu.
124. Poza tym państwa członkowskie nie mogą korzystać z zakresu uznania przysługującego im w odniesieniu do wprowadzenia w życie wyjątku lub ograniczenia na rzecz osób niepełnosprawnych w sposób naruszający cele tej dyrektywy, dążące do – jak wynika z jej motywów 1 i 9 – wprowadzenia wysokiego poziomu ochrony na rzecz autorów i do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego (zob. analogicznie wyroki: z dnia 1 grudnia 2011 r., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 107; z dnia 10 kwietnia 2014 r., ACI Adam i in., C-435/12, EU:C:2014:254, pkt 34).

125. Ten zakres uznania jest również ograniczony na mocy art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29, który uzależnia ustanowienie wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w art. 5 ust. 3 lit. b) tej dyrektywy od spełnienia trzech warunków, a mianowicie, że wyjątek lub ograniczenie ma mieć zastosowanie jedynie w niektórych szczególnych przypadkach, że nie ma mieć wpływu na normalne korzystanie z utworu i nie ma powodować niesłusznego naruszenia prawowitych interesów właściciela praw autorskich (zob. analogicznie wyroki: z dnia 16 lipca 2009 r., Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, pkt 58; z dnia 1 grudnia 2011 r., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 110).
126. Biorąc pod uwagę wszystkie te kwestie, wydaje się, że o ile państwa członkowskie mają możliwość wprowadzenia w życie wyjątku lub ograniczenia w odniesieniu do zharmonizowanych zasad określonych w art. 2–4 dyrektywy 2001/29 na rzecz osób niepełnosprawnych, o tyle jest to możliwość przyznana przez prawodawcę Unii, która jest ściśle obramowana wymogami prawa Unii opisanymi w pkt 123–125 niniejszej opinii.
127. W tym kontekście należy jeszcze podkreślić, że w przypadku gdy art. 5 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2001/29 przewiduje jedynie możliwość wprowadzenia przez państwa członkowskie wyjątku lub ograniczenia na rzecz beneficjentów, art. 4 traktatu z Marrakeszu przewiduje ze swej strony obowiązek wprowadzenia takiego wyjątku lub ograniczenia.
128. W rezultacie zawarcie tego traktatu oznaczałoby, że różne ograniczenia i wymogi prawa Unii, o których mowa w pkt 123–125 niniejszej opinii, będą miały zastosowanie do wszystkich państw członkowskich, zobowiązanych odtąd do ustanowienia takiego wyjątku lub ograniczenia na mocy art. 4 traktatu.
129. Wynika z tego, że wszystkie obowiązki wynikające z traktatu z Marrakeszu należą do dziedziny objętej już w dużej mierze wspólnymi zasadami Unii i że zawarcie tego traktatu może mieć wpływ na te zasady lub zmienić ich zakres.
130. Z powyższej analizy wynika, że zawarcie traktatu z Marrakeszu wchodzi w zakres kompetencji wyłącznej Unii.

W konsekwencji Trybunał (wielka izba) wydaje następującą opinię:

Zawarcie Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku podlega kompetencji wyłącznej Unii Europejskiej.

Lenaerts

Tizzano

Ilešič

Bay Larsen

von Danwitz

Prechal

Bonichot

Arabadjiev

Toader

Safjan

Šváby

Jarašiūnas

Fernlund

Vajda

Rodin

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 14 lutego 2017 r.

Sekretarz

A. Calot Escobar

Prezes

K. Lenaerts